

8. Коберник О. М. Трудове навчання в школі : проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи / за ред. О. М. Коберника, В. В. Бербец, Н. В. Дубова та ін. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 256 с.
9. Тхоржевський Д. О. Про освітньо-кваліфікаційну характеристику учителя технології / Д. О. Тхоржевський, В. П. Курок // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Херсон : Айлант, 2000. – Вип. 18. – С. 24-27.
10. Куцак Л. В. Проблеми якості фахової підготовки сучасного учителя технологій / Л. В. Куцак // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти : збірник наукових праць. – Випуск 8. – Вінниця : ФОП Данилюк В. Г. 2011. – С. 461-464.

Автором розглянуті перспективні напрями формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в умовах реалізації Болонського процесу. У статті проаналізовані та розкриті основні проблеми професійної підготовки учителя технологій та шляхи модернізації педагогічної освіти в Україні.

Ключові слова: професійна компетентність, компетентність, компетентнісний підхід, компетенція, учитель технологій, Болонський процес.

Автором рассмотрены перспективные направления формирования профессиональной компетентности будущих учителей технологий в условиях реализации Болонского процесса. В статье проанализированы и раскрыты основные проблемы профессиональной подготовки учителя технологий и пути модернизации педагогического образования в Украине.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, компетентность, компетентностный подход, компетенция, учитель технологий, Болонский процесс.

Perspective directions of forming of professional competence of future teachers of technologies in the conditions of realization of Bolonskiy proses is consider by the author. Basic problems of professional preparation of teacher of technologies and ways of modernisation of pedagogical education in Ukraine are analysed and exposed in the article.

Keywords: professional competence, competence, competence approach, competense, teacher of technologies, Bolonskiy proses.

УДК [378.011.3 – 051:811] : 316.774

**Т.Ю. Лозицька
м. Луганськ, Україна**

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

Сучасний світ неможливо уявити без медіа, які з космічною швидкістю проникають у різні сфери життя. Незаперечним також є вплив створеного інформаційного простору на освіту, навчально-виховний процес у всіх навчальних закладах. Тому проблема медіаосвіти студентів та учнів є дуже актуальною у наш час.

Перші спроби медіаосвіти вчителів були зроблені в Радянському Союзі в 20-х роках ХХ століття. Але впродовж наступних сорока років цей досвід не набув ніякого продовження, і лише в 70-х – 80-х роках ХХ століття знову проводилися спроби в цьому напрямку.

Перегляд теоретичних джерел і практичного досвіду російських та українських діячів медіаосвіти показав, що в даний час у вітчизняній педагогіці менш за все розроблена галузь, присвячена розвитку медіакомпетентності майбутніх педагогів. До цього часу проводилися здебільшого дослідження російських учених, які торкалися аудіовізуальної (Л. Баженова, О. Баранов, Ю. Божков, Е. Бондаренко, та інші) та інтегрованої (А. Брейтман, С. Гуділіна, А. Журін, Л. Зазнобіна, К. Тихомирова, М.Фомінова та інші) медіаосвіти школярів, питань створення та використання екранних засобів навчання в школі (С. Архангельський, А. Гавриченков, В. Польовий, Л. Прессман, С. Черепинський та інші), медіаосвіта на матеріалі преси (Е. Вартанова, А. Короченський, А. Школьник та інші), та інші дослідження, які стосувалися фотографії, радіо, телебачення, музики, комп'ютерних систем. Однак жодне з досліджень не претендувало на розробку моделі та технології розвитку медіакомпетентності майбутніх педагогів. Найбільш близько до цієї теми підійшли у своїх роботах А.Спічкіна і В.Возчікова, але праці А.Спічкіна в більшій мірі стосувалися шкільного матеріалу, а брошура В.Возчікова обсягом у 25 сторінок присвячена підготовці майбутніх філологів-журналістів.

Мета статті полягає у розкритті поняття медіакомпетентності та її компонентів, а також у деяких особливостях її формування в учителів-філологів.

Ми повністю поділяємо думку впливового британського діяча медіапедагога – дослідника Д. Букингема про те, що епоха «інформаційного суспільства» призвела до появи нової парадигми медіаосвіти. Медіаосвіта тепер не перебуває в опозиції по відношенню до системи сприйняття шкільної студентської аудиторії. Вона не розпочинається з уяви про те, що медіа обов'язкові і неминуче небезпечні, або що молоді люди – просто пасивні жертви впливу медіа. Навпаки, медіаосвіта все більше ставить у центр особистість учня і починається з опори та наявності у нього медійних знань та досвіду. Медіаосвіта не намагається відгороджувати молодих людей від впливу медіа. І, таким чином, вести їх до «кращих зразків», але дає можливість учням приймати обґрунтовані рішення стосовно їх особистого «захисту». Медіаосвіта бачиться не формою захисту, а формою підготовки [1, с. 45].

Результатом медіаосвіти стає підвищення рівня медіакомплектності/ медіаграмотності аудиторії. Медіакомпетентність багатомірна і потребує широкої перспективи, яка базується на розвинутій структурі знання. Це не застигла категорія. Теоретично збільшувати міру медіакомплектності можна протягом усього людського життя, сприймаючи, інтерпретуючи й аналізуючи пізнавальну, емоційну, естетичну й етичну медіаінформацію. Аудиторія, що знаходиться на більш високому рівні медіаграмотності володіє більш високим рівнем поняття і оцінки медійного простору. Медіакомпетентність може допомогти людині «дати відповіді на питання в контексті історично обмежених значень, доступних йому і його сприйняттю. Грамотність читання і переосмислення медіатекстів сприяє поясненню питання: «Ким я стаю, коли я бачу це?» [2, с. 357]

Медіакомпетентність дає людям поняття того, як медіатексти, які є частиною нашого повсякденного життя, допомагають пізнанню світу в різних соціальних варіаціях, економічній і політичній позиції. Критична медіаграмотність припускає утворення товариств активних читачів і авторів, які можуть вплинути на рішення медійних агентств, оскільки вони взаємодіють у складних соціальних і культурних контекстах. Проблеми гендера, раси, класу, віку та інших сторін ідентичності – історична частина цих повсякденних взаємодій.

При цьому треба уміти знайти баланс між різними шляхами для досягнення медіакомпетентності. Збільшення тільки практичними вправами чи абстрактним теоретизуванням може привести до невдачі. Ось чому ціль медіаосвіти не має фокусуватися тільки на навчанні школярів-студентів (чи дорослої аудиторії) «читати» і витягати сутність із медіатекстів, чи надавати їм можливість утворювати особисті медіатексти, систематично розмірковувати про процеси «читання» і «письма», розуміти і аналізувати їх особисту діяльність як читачів і авторів.

Звертаючись до ситуації в Росії, на жаль, неможливо не погодитися з тим, що «проблема підготовки підростаючого покоління до життя в епоху інформаційного «вибуху», інформаційних технологій, зростання ролі інформації як економічної категорії не актуалізується в контексті шкільної освіти, випускник школи виявляється не готовим до інтеграції в світовий інформаційний простір» [3, с. 27]. У більшості це наслідок низької медіакомпетентності російських учителів.

Дослідники і педагоги різних країн світу часто підкреслюють необхідність медіаосвіти майбутніх учителів. Припускається, що медіаграмотний педагог зуміє:

- заохочувати і розвивати в учнів бажання задавати обґрунтовані проблемні питання, пов'язані з медіа;
- використовувати в викладанні дослідницьку методику, коли учні можуть самостійно шукати (медіа) інформацію, щоб відповісти на різноманітні запитання, застосовувати знання, одержані в навчальному курсі до нових галузей;
- допомогти школярам-студентам розвивати здібності використовувати різноманітність первинних джерел (медіа) інформації, щоб досліджувати проблеми і потім зробити узагальнені висновки;

– організувати проведення дискусій, де учні вчаться толерантно вислуховувати інших і тактично висловлювати особисті погляди, в тому числі про медіатексти; підтримувати відкриті обговорення, де немає категоричних відповідей на багато запитань;

– заохочувати учнів розмірковувати над їх особистими медійними дослідженнями на підставі досягнутого порозуміння [2, с. 333].

З іншого боку, «вивчення стану практики вищої школи свідчить, що не сформованість у студентів – майбутніх учителів такої якості, як медіаосвіта, незаперечна. Майбутні вчителі не підготовлені до роботи з інформацією. Відсутнє цілеспрямоване педагогічне керівництво формуванням медіаосвіти майбутніх учителів» [4, с. 14].

А для того, щоб підготувати майбутніх і діючих педагогів до медіаосвіти школярів, потрібно врахувати медіакомпетентність та її показники.

По-перше, дамо визначення поняттю медіакомпетентність, сформульоване одним із російських медіапедагогів А. Федоровим. Він визначає **медіакомпетентність** особистості як сукупність її мотивів, знань, умінь, здібностей, показниками якої є: мотиваційний, контактний, інформаційний, перцептивний, інтерпретаційно-оцінюючий, практико-операційний, діяльний, креативний. Ці показники сприяють використанню, критичному аналізу, оцінці, передачі й утворенню медіатекстів у різних видах, формах і жанрах, аналізу складних процесів функціонування медіа в соціумі.

Таким чином, для особистості, яка володіє високим рівнем медіакомпетентності, притаманні наступні характеристики:

1) мотиваційного показника: широкий комплекс жанрових, тематичних, емоційних, гносеологічних, гедоністичних, інтелектуальних, психологічних, творчих, етичних, естетичних мотивів з медіа і медіа текстами, які включають:

Вибір різноманітного жанрового і тематичного спектру медіатекстів при обов'язковому включенні:

- не розважальних жанрів;
- прагнення одержати нову інформацію;
- прагнення до рекреації, компенсації розваг;
- прагнення до ідентифікації, співчуття;
- прагнення до підтвердження особистої компетентності в різних сферах життя і медіакультури;
- прагнення до пошуку матеріалів для навчальних, наукових, дослідницьких цілей;
- прагнення до художніх вражень;
- прагнення до філософського, інтелектуального, етичного, естетичного спору-діалогу з утворювачами медіатекста, до критики їх позицій;
- прагнення навчитися утворювати медіатексти самому, вивчаючи конкретні приклади творчості професіоналів;

2) контактного показника: часті контакти з різними видами медіа і медіатекстів;

3) інформаційного показника: знання більшості базових термінів, теорій, основних фактів історії розвитку медіакультури, творчості діячів медіакультури, чітке розуміння процесу масової комунікації і медійних впливів в контексті реального світу;

4) перцептивного показника: ототожнення з автором медіатексту у дотриманні основних компонентів різних видів ідентифікації [5, с. 314];

5) інтерпретаційно-оцінюючого показника: вміння критично аналізувати процес функціонування медіа в соціумі з урахуванням різноманітних факторів на підставі високо розвинутого критичного мислення. Аналіз медіатекстів на підставі здібності до медіасприйняття, здібності до аналізу і синтезу форми медіатексту, розуміння, інтерпретація, яка припускає порівняння, абстрагування, індукцію, дедукцію, синтез, критичну оцінку авторської концепції в контексті структури витвору, історичному і культурному контекстах (при цьому виражається аргументована згода чи незгода з авторською позицією творця медіатексту, критична оцінка моральної, емоціональної, естетичної, соціальної значущості медіатексту, вміння співвіднести емоціональне сприйняття з понятійним судженням,

перенести це судження на інші жанри/види медіакультури, пов'язати медіатекст зі своїм досвідом і досвідом інших людей і т.п.). У цілому виявляється критична автономія особистості, її критичний аналіз медіатексту заснований на високих рівнях «інформаційного», «мотиваційного» і «перцептивного» показників;

б) практико-операційного показника: практичне уміння самостійного вибору, утворення-розповсюдження медіатекстів (у тому числі – утворених особисто чи в складі групи людей) різних видів і жанрів, уміння активної самоосвіти в медійній сфері;

7) креативного показника розвитку медіа компетентності аудиторії: яскраво виражений рівень творчого початку в різних видах діяльності.

Представлена класифікація компонентів медіа компетентності А. Федорова в повній мірі співпадає з готовністю майбутнього педагога до розвитку інформаційної культури учнів, яка визначається І. Доніною як «цілісне інтегральне новоутворення, яке відображає здатність майбутнього педагога до інформаційно-педагогічної діяльності, яка містить мотиваційно – ціннісний, когнітивний та операційний компонент» [6, с. 11].

У процесі розробки своєї класифікації розвитку медіакомпетентності / медіа грамотності особистості А. Федоров урахував також характеристики високого та низького рівня, розроблені Дж. Поттером [2, с. 28]:

Характеристика високого рівня розвитку медіакомпетентності:

- виділення головного змісту медіатексту;
- аналіз: виявлення головних елементів медіатексту;
- порівняння: визначення однакових та унікальних фрагментів медіа тексту;
- оцінка цінності медіа тексту чи його фрагменту; судження на базі порівняння згідно з визначеним компонентом;

- реферування: здатність створювати стислий, зрозумілий і точний опис медіа тексту;
- узагальнення;
- дедукція: використання загальних принципів, щоб пояснити окремі дані;
- індукція: визначення загальних принципів після отримання окремих даних;
- синтез: здатність наново збирати елементи в нову структуру» [2, с. 53].

Характеристика низького рівня розвитку медіакомпетентності:

- «слабкий інтелект» (по відношенню до рішення проблеми та творчих здібностей), слабка пам'ять;
- тематична залежність, відсутність прозорливості, тобто нагадування того, що є важливим у повідомленні; потреба в довідниках, помічниках, керівництві у вивченні;
- низька терпимість до багатозначності медіатекстів, невпевненість;
- слабе концептуальне диференціювання при наявності небагатьох категорій для повідомлень; негативне ставлення до нових повідомлень, які не відповідають звичним категоріям, чи спрощення поданого медіатексту;
- висока імпульсивність швидко прийнятих рішень з принесенням у жертву точності» [2, с. 28].

Перспектива нашого подальшого дослідження полягає у розробці системи формування медіа компетентності.

Література:

1. Buckingham, D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture / D. Buckingham. – Cambridge: Polity Press, 2003. – 219 p.
2. Федоров А.В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза / А. В. Федоров. – М. : МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.
3. Зазнобина Л.С. Стандарт медиаобразования, интегрированное различными школьными дисциплинами / Л. С. Зазнобина // Стандарты и мониторинг в образовании. – 1998. – № 3. – С. 26-34.
4. Змановская Н.В. Формирование медиа-коммуникативной образованности будущих учителей : автореф. дис. канд. пед. / Н. В. Зазнобина. – Красноярск, 2004. – 24 с.
5. Усов Ю.Н. Кинообразование как средство эстетического воспитания и художественного развития школьников : автореф. дис. канд. пед. / Ю. Н. Усов. – М., 1989. – 362 с.

6. Доница И.А. Формирование готовности будущего педагога к развитию информационной культуры младших школьников : автореф. дис. канд. пед. наук / И. А. Доница. – Новгород, 1999. – 18 с.

У статті розглянуто проблему актуальності формування медіакомпетентності майбутніх учителів-філологів.

Ключові слова: *медіа, медіаосвіта, медіатекст, медіакомпетентність.*

В статье рассмотрена проблема актуальности формирования медиакомпетентности будущих учителей – филологов.

Ключевые слова: *медиа, медиаобразование, медиатекст, медиакомпетентность.*

This article discloses the actuality of mediacompetence of future teachers.

Keywords: *media, mediaeducation, mediatext, mediacompetence.*

Д.М. Луп'як
м. Вінниця, Україна

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ

Постановка проблеми. Підвищення суспільних вимог до ЗНЗ і вчителів, зміни у змісті та методах їхньої роботи зумовили необхідність докорінної перебудови системи професійної підготовки майбутніх фахівців. Реформування української системи освіти відбувається відповідно до світових тенденцій, які встановлюють пріоритет творчого розвитку, критичного мислення, компетентностей особистості над традиційним заучуванням знань і вмінь.

Процес реформування системи вищої освіти в Україні також передбачає зміни в навчально-виховному процесі ВНЗ. Ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-методичних матеріалів, форм і методів навчання [1].

Пошук нових підходів у навчанні та вихованні студента має бути спрямований на всебічний розвиток особистості як головного суб'єкта сучасного педагогічного процесу [3]. Тому основним завданням вищої школи є виховання особистості, яка володіє мистецтвом пізнання, мислення та спілкування, організації своєї інтелектуальної та фізичної праці, інтересом до творчого застосування професійних знань, мистецтвом жити за законами моралі та здатністю до самореалізації у своїй професійній діяльності. Педагогічні ВНЗ, котрі здійснюють підготовку вчителів технологій зіштовхуються з проблемами, які тісно пов'язані з інтеграційними перетвореннями в освітній галузі «Технології» та Болонським процесом, що висуває низку вимог стосовно якісної підготовки майбутніх фахівців. У сучасних умовах важливо переглянути систему педагогічної освіти, забезпечивши її кардинально новими технологіями, що допоможуть вивести її на новий, якісно вищий рівень, створять належні умови для професійної підготовки учителя до професійної діяльності [9].

Підготовка вчителя до педагогічної діяльності – це процес формування його професійної готовності, яка містить: сумарну характеристику здобутих знань; компетенцію як загальну здатність, засновану на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, набутих у процесі навчання в ВНЗ. Майбутні вчителі технологій здобувають ґрунтовні знання з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки, проте актуальною є проблема формування компетентного фахівця не лише з набором знань, а й комплексом професійно-фахових компетентностей (професійно-фахових якостей), які є основою навчально-виховного процесу.

Таким чином система навчання у педагогічних ВНЗ потребує нових підходів у підготовці фахівців технологічної освіти. Важливим аспектом проблеми підготовки майбутніх учителів технологій є недостатня готовність високоосвічених професіоналів із сучасним креативним типом мислення.